

Vanhemmuuden valintoja epävakailta työurilla

Johanna Närvi

Suomalaisessa perhepoliittisessa keskustelussa vanhemmuudesta ja lastenhoidon järjestämisestä kulkee kaksi rinnakkaista, ääneen lausuttua tavoitetta: yhtäältä tasa-arvoisen vanhemmuuden tukeminen, toisaalta perheiden valinnanvapauden puolustaminen (Varjonen 2011). Valinnanvapaus ei sinänsä ole vastakohta sukupuolten tasa-arvolle. Silti usein on niin, että kun vaaditaan perheille vapautta valita kuka lasta hoitaa tai kun puhutaan sukupuolettomasti vanhempien valinnoista, tarkoitetaan äidin valintaa käyttää perhevapaat ja isän valintaa käydä päätoimisesti ansiotyössä.

Tästä käy esimerkiksi Helsingin Sanomien mielipideosastolla julkaistu kirjoitus, jossa kirjoittaja toteaa, että se, etteivät miehet hyödynnä mahdollisuutta jäädä kotiin hoitamaan lasta johtuu ”perheiden valinnoista” (Vanamo 2013). Kirjoittajan mielestä on tärkeää, että ”jokainen perhe voi valita itselleen sopivimman ratkaisun sen mukaan, kumpi vanhemmista soveltuu lastenhoitajaksi paremmin ja kumpi sitä haluaa tehdä”. Lopuksi hän kuitenkin tulee todenneeksi, kuinka asia yleensä on, kysyessään: ”Mitä pahaa on siinä, että nainen haluaa hoitaa lapsiaan itse kotona heidän ollessaan pieniä, ja hänen miehensä haluaa tehdä uraa ja rahaa?”

Valinnanvapaudesta palkkatyön ja vanhemmuuden suhteen voidaan siis puhua perheiden – tai paremminkin vanhempien, äitien ja isien – oikeutena. Ajatukseen vapaista valinnoista liittyy kuitenkin myös aja-

tus vastuusta: ihmisten ajatellaan silloin tietoisesti valitsevan omat ratkaisunsa eikä toimivan olosuhteiden rajoissa. Mainitun sanomalehden eräässä kolumnissa ihmeteltiin taannoin ”miksi yhteiskunnan rahoilla tuetaan sitä, että työikäiset naiset jäävät huvikseen vuosikausiksi pois töistä kuin jotkut elämäntapahipit” (Salmi 2011). Äitien pitkittyvät perhevapaat onkin toisinaan nähty tietynlaisena elämäntapavalintana. Sitä, miksi yhä vain harvat isät jäävät hoitamaan lastaan kotiin muutamaa viikkoa pitemmäksi ajaksi, on sen sijaan perusteltu esimerkiksi miesten korkeammalla tulotasolla sekä työnantajien kielteisellä suhtautumisella isien perhevapaasiin. Keskusteluissa valinnoista on aivan kuin miehet olisivat vanhemmuuden suhteen naisia vahvemmin olosuhteiden ja elämäntilanteiden puristuksissa.

Myös edellä mainitsemani mielipidekirjoittaja – joka kirjoituksesta päätellen itse on äiti – myöntää, että vanhempien omien toiveiden lisäksi perheiden valinnoissa on kyse olosuhteista: yrittäjyydestä, pitkistä työmatkoista, vuoro- ja yötyöstä tai erilaisista työtehtävistä epäsäännöllisine työaikoineen.

On siis monenlaisia vanhempia elämäntilanteineen. Esimerkiksi työtilanteet eivät kuitenkaan hankaloita naisten ja miesten valintoja vanhempina tai työelämässä samalla tavalla. Määräaikaiset työsuhteet ovat yleisiä juuri perheenperustamisiässä olevilla naisilla (Sutela 2013). Äitiyteen kohdistuu myös hyvin erilaisia odotuksia kuin isyyteen (Perälä-

Littunen 2007; Vuori 2001). Usein äidit päätyvät erilaisiin ratkaisuihin kuin isät, ja näistä lukuisista valinnoista muodostuu tuttu kokonaiskuva, jossa isät panostavat työhönsä, äidit taas ovat päävastuussa pienistä lapsista (esim. Lammi-Taskula 2007; Salmi ym. 2009). Perheiden vapaat valinnat eivät sellaisenaan näytä johtavan kohti tasa-arvoisempaa vanhemmuutta.

Lähdin tutkimuksessani tarkastelemaan tätä vanhemmuuden valintojen ja sukupuolen dynamiikkaa. Olin kiinnostunut pienten lasten vanhempien työnjaosta, mutta myös siitä, miten lapsi päädytään hankkimaan. Erityisesti kysyin, miten epävarmoja työuria ja vanhemmuutta sovitetaan yhteen. Haastattelin tutkimukseeni 16 äitiä ja 13 isää, joilla oli kokemusta määräaikaisissa työsuhteissa työskentelystä perheenperustamisvuosiin. Lähtökohtani oli ymmärrys siitä, että erilaisilla, erilaisista lähtökohdista tulevilla ja eri elämäntilanteissa olevilla naisilla ja miehillä on erilaiset mahdollisuudet tehdä valintoja työelämän, perheen perustamisen ja lapsen hoitojärjestelyjen suhteen.

Vanhemmuuden valinnoista ja valintojen ehdoista ei keskustella ainoastaan lehtien mielipidepalstoilla tai politiikan kentillä, vaan ne ovat myös keskeinen yhteiskuntateoreettisen keskustelun kohde. Erilaiset teoreettiset näkökulmat korostavat eri tavoin ihmisten toimijuutta, jonka voi ajatella tarkoittavan kunkin ihmisen mahdollisuutta suunnitella omaa elämäänsä sekä toteuttaa näitä suunnitelmia (Gordon 2005). Yksilöllisten valinnanmahdollisuuksien lisääntymistä korostavasta näkökulmasta esimerkiksi se, että lapsia hankitaan yhä vähemmän ja yhä myöhemmin, liittyy perinteiden heikentymiseen. Yhä useammille ihmisille, ja erityisesti naisille, on tarjolla enenevässä määrin erilaisia vaihtoehtoisia elämäntapoja eikä perheen perustaminen ja sen jälkeinen sukupuolittunut työnjako ole itsestäänselvyys. (Hakim 2002.)

Kuitenkin toisenlaiset teoreettiset lähestymistavat ovat tuoneet esiin yhteiskunnallisten rakenteiden, kulttuuristen tekijöiden

tai sosiaalisten suhteiden ja sidosten merkitystä valintojen rajaajina tai mahdollistajina. Tämä tarkoittaa, että lastenhankinta voi viivästyä siksikin, että perhepolitiikka ei tarjoa riittäviä mahdollisuuksia sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämää (Oláh & Fratzcak 2013) tai että talouden ja työmarkkinoiden ehdot hankaloittavat naisten ja miesten ratkaisuja perheellistymisen, ansiotyön ja lapsenhoidon suhteen (Anxo ym. 2010; Drobnič & Guillén 2011; Mills & Blossfeld 2005). Perheellistymisen ajankohta elämänkulussa sekä vanhempien hoiva- ja työmarkkinavalinnat kytkeytyvät myös siihen, millaisten elämäntapojen ajatellaan tiettyssä kulttuurisessa ympäristössä, esimerkiksi tasa-arvoa tavoittelevassa suomalaisessa hyvinvointivaltiossa, olevan ”oikeita” ja toivottuja. Kulttuuriset ymmärrykset lapsuudesta, vanhemmuudesta ja sukupuolesta tekevät tietyt valinnat naisille ja miehille helpommiksi ja kutsuvammiksi (Duncan ym. 2003; Himmelweit 2002; Pfau-Effinger 2012).

Tutkimusaiheeni kiinnittyi tähän teoreettiseen kehikkoon luontevasti. Tartuin tutkimuksessani erityisesti työmarkkinoiden ja epävarman työn sukupuolistuneeseen merkitykseen perheellistymisprosesseissa ja vanhempien hoivajärjestelyissä. Aiempien tutkimusten mukaan korkeasti koulutetuilla naisilla yleiset määräaikaiset työsuhteet ensinnäkin vaikeuttavat nuorten työmarkkinoille tulevien naisten mahdollisuuksia vakiinnuttaa työuransa. Toiseksi ne hankaloittavat tulevaisuuden suunnittelua muillakin elämänalueilla. (Lehto & Sutela 2008.) Määräaikaisessa työsuhteessa työskennelleet naiset lykkäävät useammin lasten hankintaa ja saavat ensimmäisen lapsen myöhemmin kuin vakaassa työmarkkina-asemassa olevat (Sutela 2013). Kolmanneksi määräaikaiset työsuhteet kytkeytyvät ainakin vähemmän koulutetuilla naisilla heikompaan työmarkkina-asemaan, joka puolestaan äidiksi tulon myötä johtaa pitempiin poissaoloihin työelämästä, ja vaikeuteen työllistyä perhevapaan jälkeen (Lammi-Taskula 2004; Rissanen 2012).

Tutkimukseni johtopäätökset tukevat näitä tuloksia: Erityisesti korkeasti koulutetuille naisille lastenhankinnan ajoitus päätettävien työuran kannalta oli hankalaa, ja oman työmarkkina-aseman varmistelu saattoi lykätä vanhemmaksi tuloa. Tästä huolimatta lapsi päätettiin jossakin vaiheessa hankkia. Yksilötasolla lapsenhankintapäätökseen liittyy monia muitakin motiiveja kuin vain oma työtilanne, taloudellinen vakaus ja uranäkymät. Muun muassa ikä ja se kuuluu biologinen kello sekä oma tai kumppanin lapsen kaipuu näyttää saavan määrääkaisetkin työntekijät ryhtymään lapsentekoon. Työelämässä ei välttämättä voi odottaa vakaata työsuhdetta, vaan on sanottu, että tärkeämpää on turvata omat työllistymismahdollisuudet aina uuteen työsuhteeseen (Alasoini 2006; Forrier & Sels 2003; Siltala 2004). Näin oli myös omassa tutkimuksessani. Ehkä ympäristössä, jossa erilaisista epätyypillisistä työsuhteista on tullut työmarkkinoiden pysyvä ilmiö (Pärnänen & Sutela 2011), perheen perustaminen ennen vakituista työsuhdetta muodostuu uudenlaiseksi elämäntilanteen normiksi, samaan tapaan kuin esikoislasten syntyminen avoliittoon avioliiton sijaan. Lisäksi vanhempainrahajärjestelmä tasaa vanhemmuuden taloudellisia kustannuksia erityyppisissä työsuhteissa työskentelevien naisten välillä.

Samalla kuitenkin ne naiset, jotka työn epävarmuudesta huolimatta päättävät astua vanhemmuuteen, riskeeraavat oman työuransa jatkuvuuden ja vakauden. Tutkimuksessani osoitin, kuinka suunnitelmallinen siirtymä perhevapaalta työelämään hankaloituu, kun äidillä ei ole työpaikkaa odottamassa. Jos lapsia saadaan lisää, ja työsuhteet niiden välissä ovat määrääkaisia, vaikeutuu sisällöllisesti mielekkään työuran suunnittelu myös pitemmällä aikavälillä. Perheellistyminen on siis määrääkaisessa työssä oleville naisille yksilöllistynyt riski eri tavoin kuin suojatussa työmarkkina-asemassa oleville naisille. Miehillä lapsen saamiseen ei edelleenkään liity vastaavaa riskiä. Edes useamman kuukau-

den mittaisesta perhevapaasta ei välttämättä koidu seurauksia isän työtilanteelle. Miehillä joko-tai-valinta ei ole se, haluaako lapsen ja milloin, mutta joillekin isille valinta voi olla se, ottaako vuorollaan lapsen hoidosta kokopäiväisen vastuun. Työn menettämisen uhka voi tutkimukseni mukaan tehdä isän perhevapaalle jäämisen vaikeaksi.

Myös isän työn vakaus voi kuitenkin korostaa vanhempien sukupuolistunutta työnjakoa, jos lasta hoitavalla äidillä ei ole työsuhdetta. Lapsenhankintapäätökseen kääntöpuolelta voikin olla työnjako, jossa heikommissa työmarkkina-asemassa oleva äiti kantaa vastuun lapsenhoidosta ja isälle jää vastuu investoida työelämään. Niin sanottu ”perheen valinta” onkin tällöin kompromissi, jonka neuvottelevat äiti ja isä erilaisine toiveineen ja tilanteineen.

Vastuu lapsesta tai elannosta ei ole vain kielteistä, vaan sekä kokopäiväinen lapsenhoito että työssäkäynti voivat tarjota tyydytystä ja iloa. Kyse on kuitenkin siitä, että nämä vastuut tai mahdollisuudet eriytyvät. Niin kauan kun pikkulapsiperheiden äitien työsuhde on useammin määrääkainen, isien vakituinen, äidin hoivan ja isän työn jatkuvuuden priorisointi on perheissä osin käytännön kysymys. Samalla se on kuitenkin myös kulttuurinen malli, jonka mukaan on tavallista ja ”itsestään selvää” toimia. Vanhempien elämäntilanteisiin ja perheen kokonaistilanteeseen sopivalta tuntuvat valinnat näkyvät sukupuolistuneina käytäntöinä, jotka heijastuvat yksittäisten vanhempien elämää laajemmalle.

Miksi perheen perustamisen prosesseja tai lapsen hoidon ja vanhempien työmarkkinaratkaisujen välisiä kytköksiä sitten pitäisi tutkia? Mahdollisuus sekä osallistua palkkatyöhön että tulla vanhemmaksi on yhteiskunnan näkökulmasta keskeinen kysymys (Julkunen 1999; Salmi 2006). Yhteiskunnan jatkuvuus perustuu sille, että sen aikuisväestö osallistuu yhteiskunnan uusintamiseen, siis ylläpitämiseen, tarjoamalla työvoimaa ja kasvattamalla uusia sukupolvia tulevaisuuden työvoimaksi. Riittävän syn-

tyvyyden ylläpitäminen ja samalla lapsiperheiden vanhempien mahdollisuus osallistua työelämäään ovatkin olleet keskeisiä huolia työ- ja perhepolitiikan näkökulmasta. Tasa-arvopolitiikan näkökulmasta tavoitteena on ollut, että mahdollisuus vanhemmuuteen ja palkkatyöhön turvataan sekä naisille että miehille. Eläköityvän Suomen näkökulmasta työllisyysasteen nostaminen ja työurien pidentäminen ovat tulleet entistä tärkeämmiksi tavoitteiksi.

Suomessa syntyvyysaste on kuitenkin muiden Pohjoismaiden tavoin Euroopan korkeimpia, mikä on liitetty toimivaan työn ja perheen yhteensovittamisen politiikkaan (Ellingsæter 2009). Samoin naisten ja myös äitien työllisyysaste on korkea (Naiset ja miehet... 2014). Koko väestön tasolla työn ja perheellistymisen sekä toisaalta myös lapsen saamisen jälkeisen perhe-elämän yhdistäminen näyttää olevan mahdollista suurelle osalle suomalaisia. Tämän kuvan sisällä tapahtuu kuitenkin eriytymistä.

Yksilöt, jotka tekevät päätöksiään näillä elämänalueilla, saattavat tarkastella asiaa varsin eri näkökulmasta. Ihmisten yksilölliset toiveet ja ihanteet saattavat erota yhteiskunnan tavoitteista. Toinen tärkeä näkökulma onkin ihmisten hyvinvointi, jonka voi ymmärtää paitsi aineellisena hyvinvointina, myös mahdollisuuksina merkityksellisiin sosiaalisiin sidoksiin, jotka usein löytyvät erilaisista perheistä, sekä mahdollisuuksina toteuttaa itseään ja toimia tärkeinä pitämillään elämänalueilla, esimerkiksi palkkatyössä (Salmi & Lammi-Taskula 2011). Yksilöiden valinnat tapahtuvat kuitenkin juuri yhteiskunnan rajoittavien tai mahdollistavien rakenteiden kehikossa; yhteiskuntapolitiikalla tai muuttuvilla työmarkkinoilla on suuri rooli siinä, miten naiset ja miehet pystyvät toteuttamaan toiveitaan vanhemmuuden ja työn suhteen.

Työmarkkinoilla ei liene näkyvissä suurta muutosta määräaikaisten työsuhteiden yleisyydessä, vaikka niiden käyttöä on rajoitettu lainsäädännöllä. Määräaikaishuuksia tu-

lee olemaan jatkossakin, ja ne kasautunevat osin juuri perhevapaiden sukupuolittuneesta käytöstä johtuen nuorille, perheenperustamissäässä oleville naisille. Sen sijaan työpaikkatasolla määräaikaisten työsuhteiden ehtoihin ja työntekijöiden kohteluun olisi mahdollista kiinnittää enemmän huomiota.

Työn ja perheen yhteensovittamista tukevassa politiikassa tärkeää olisi huomata työn muotojen moninaistuminen samalla kun tavoitteena on miesten perhevapaiden käytön edistäminen ja äitien työmarkkina-aseman vahvistaminen. Isälle kiintiöidyn vapaajakson on todettu olevan paras keino lisätä miesten perhevapaiden käyttöä (Salmi & Lammi-Taskula, tulossa 2014). Isäkiintiöitä kannattaisi kuitenkin suunnata niihin perhevapaisiin, joista maksettava korvaus on ansioidonnainen. Tutkimukseni tulosten valossa sekä äidin että isän vapaiden tulisi myös olla riittävän joustavia, jotta ne on mahdollista sovittaa vanhempien työtilanteisiin. Äitien määräaikaiset työsuhteet ovat todellisuutta, jonka rajoissa näitä valintoja tehdään. On yhteiskuntapoliittinen haaste saada kotona ilman työsuhdetta lasta hoitavat äidit työmarkkinoille.

Poliittiset päätökset kytkeytyvät siihen, kenen vallassa on määritellä, mistä naisten ja miesten valinnoissa ja toiminnassa milloinkin on kyse. Selitysmalleista käydään kamppailua niin lasten vanhempien, erilaisten eturyhmien, poliitikkojen kuin tutkijoidenkin kesken. Tutkimukseni osallistuu tähän kamppailuun tuomalla esiin yksittäisten naisten ja miesten elämäntilanteisiin liittyvän valintojen moniulotteisuuden. Nostaessani esiin määräaikaisten työsuhteiden merkityksen erityisesti äitien valinnoissa mutta myös vanhempien keskinäisissä järjestelyissä käytän toki itse valtaa määritellä työelämän ehdot merkittäväksi vanhempien valintojen kehikseksi. Samalla olen kuitenkin korostanut sitä, että työtilanteiden merkitys kytkeytyy myös vanhempien käsityksiin omista vastuistaan äitinä ja isänä. Valinnat liittyvät myös lukemattomiin ihmisten elämäntilanteiden ja elämän-

tilanteiden yksityiskohtiin, jotka muovaavat kunkin ihmisen elämästä ainutlaatuisen ja erityisen.

Tämän monimutkaisuuden huomioon ottaminen on tärkeää, mutta sen varjolla ei pidä unohtaa, että yksilölliseltä vaikuttavissa elämäntilanteissakin naiset ja miehet, äidit ja isät toimivat usein kuten yleensä on tapana, ja nämä yksittäiset valinnat toistuessaan pitävät yllä sukupuolittuneita käytäntöjä lapsiperheissä. Työn ja vanhemmuuden yhteensovittamista koskevan tutkimuksen haasteena on – jos ei välttämättä tutkia, niin ainakin – ymmärtää yhtä aikaa sekä naisten ja miesten moninaisia tilanteita että väestöryhmiä koskevia yleisyyksiä. Vaikka tämä vaatiikin vaikeaa tasapainottelua yleisen ja erityisen vä-

lillä, myös hyvän perhepolitiikan olisi syytä pyrkiä samaan.

Lectio praecursoria

Johanna Närvin sukupuolentutkimuksen väitöskirja *Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistymisen ja vanhempien hoivaratkaisut* tarkastettiin Tampereen yliopistossa 14.2.2014. Närvin väitöskirja ilmestyy Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Tutkimus-sarjassa, Helsinki 2014. ISBN 978-952-302-103-7, ISSN 1798-0054 sekä sarjassa Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 1389, Tampere University Press 2014. ISBN 978-951-44-9373-7, ISSN 1456-954X <http://tampub.uta.fi>.

Kirjallisuus

- Alasoini, T. (2006) Työnteon mielekkyyden muutos Suomessa vuosina 1992–2005. Työolobarometrin aineistoihin perustuva analyysi. Työministeriön raportteja 45. Helsinki: työministeriö.
- Anxo, D., Bosch, G. & Rubery, J. (2010) *The Welfare State and Life Transitions: A European Perspective*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Drobnič, S. & Guillén, A. M. (2011) (toim.) *Work-Life Balance in Europe. The Role of Job Quality*. Palgrave Macmillan.
- Duncan, S., Edwards, R., Reynolds, T. & Alldred, P. (2003) *Motherhood, paid work and partnering: Values and theories*. *Work, Employment and Society* 17 (2), 309–330.
- Ellingsæter, A.-L. (2009) *Leave policy in the Nordic welfare states: a 'recipe' for high employment/high fertility?* *Community, Work & Family* 12 (1), 1–19.
- Forrier, A. & Sels, L. (2003) *Temporary Employment and Employability: Training Opportunities and Efforts of Temporary and Permanent Employees in Belgium*. *Work, Employment & Society* 17 (4), 641–666.
- Gordon, T. (2005) *Toimijuuden käsitteen dilemmoja*. Teoksessa A. Meurman-Solin & I. Pyysiäinen (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsingin yliopiston tutkijakollegium, Helsinki: Gaudeamus, 114–130.
- Hakim, C. (2002) *Lifestyle preferences as determinants of women's differentiated labor market careers*. *Work and Occupations* 29 (4), 428–459.
- Himmelweit, S. (2002) *Economic theory, norms and the care gap, or: why do economists become parents?* Teoksessa A. Carling, S. Duncan & R. Edwards (toim.) *Analysing families. Morality and rationality in policy and practice*. London: Routledge, 231–250.
- Julkunen, R. (1999) *Miten Euroopassa yhdistetään työtä ja perhettä kansalaisten kannalta*. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) *Elämää Euroopassa. Työn ja perheen yhdistämisen moninaiset tavat ja haasteet*. Seminaariraportti. Helsinki: Stakes.
- Lammi-Taskula, J. (2004) *Äidit työmarkkinoilla – kahden kerroksen väkeä? Yhteiskuntapolitiikka* 69 (2), 202–206.
- Lammi-Taskula, J. (2007) *Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland*. Helsinki: Stakes.

- Lehto, A.-M. & Sutela, H. (2008) Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008. Helsinki: Tilastokeskus.
- Mills, M. & Blossfeld, H.-P. (2005) Globalization, uncertainty and the early life course. A theoretical framework. Teoksessa H.-P. Blossfeld, E. Klijzing, M. Mills & K. Kurz (toim.) Globalization, uncertainty and youth in society. London: Routledge, 1–24.
- Naiset ja miehet Suomessa 2014. (2014) Helsinki: Tilastokeskus.
- Oláh, L. Sz. & Fratzczak, E. (2013, toim.) Childbearing, Women's Employment and Work-Life Balance Policies in Contemporary Europe. Palgrave Macmillan.
- Perälä-Littunen, S. (2007) Gender Equality or Primacy of the Mother? Ambivalent Descriptions of Good Parents. *Journal of Marriage and Family* 69 (2), 341–351.
- Pfau-Effinger, B. (2012) Women's employment in the institutional and cultural context. *International Journal of Sociology and Social Policy* 32 (9), 530–543.
- Pärnänen, A. & Sutela, H. (2011) Työn tekemisen uudet muodot ja tilastot. *Hyvinvointikatsaus* 4/2011, 49–54.
- Rissanen, T. (2012) Kotiin, töihin, työttömäksi – siirtymät työelämän ja kotihoidon tuen välillä. Teoksessa J. Sipilä, M. Rantalaiho, K. Repo & T. Rissanen (toim.) Rakastettu ja vihattu kotihoidon tuki. Tampere: Vastapaino, 151–182.
- Salmi, M. (2006) Syntyvyys vai työllisyysaste? *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (4), 416–423.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. (2011) Job Quality, Work-Family Tensions and Well-Being: The Finnish Case. Teoksessa S. Drobnič & A. M. Guillén (toim. 2011) *Work-Life Balance in Europe. The Role of Job Quality*. Palgrave Macmillan, 120–146.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. (tulossa 2014) Policy goals and obstacles for fathers' parental leave in Finland. Teoksessa G. B. Eydal & T. Rostgaard (toim.) *Fatherhood in the Nordic Welfare States. Comparing Care Policies and Practice*. Policy Press.
- Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. (2009) Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö.
- Salmi, V. (2011) Hei muijat, töihin sieltä. Kolumni. *Helsingin Sanomat* 15.2.2011.
- Siltala, J. (2004) Työelämän huonontumisen lyhyt historia. Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Helsinki: Otava.
- Sutela, H. (2013) Määräaikainen työ ja perheellistyminen Suomessa 1984–2008. Tutkimuksia 259. Helsinki: Tilastokeskus.
- Vanamo, H. (2013) Perhepolitiikassa lapsen etu on tasa-arvoa tärkeämpää. *Mielipidekirjoitus*. *Helsingin Sanomat* 24.1.2013.
- Varjonen, S. (2011) Äidin hoiva, jaettu vanhemuus – ja vapaus valita. Perhevapaiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Kela.
- Vuori, J. (2001) Isät, äidit ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. *Acta Electronica Universitatis Tampereensis* 95. Tampere: Tampere University Press.